

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ СУЧАСНОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема інноваційних підходів до формування змісту сучасної архітектурної освіти, яка в рамках архітектурної освіти в Україні історично сформована та є унікальною та цілісною. Це інтегроване особистісне утворення, що включає професійно важливі особистісні якості, набуті в результаті професійного оволодіння, що дозволяє випускникам створювати професійний образ архітектора майбутнього. Функціонування системи художньої освіти архітектора в університетському освітньому просторі забезпечується поєднанням різних освітніх форм і видів навчальних занять, які організують навчальний процес. Основною ідеєю професійної підготовки архітекторів на сучасному етапі є концептуальне проектування, яке максимально наближене до архітектурної діяльності в соціальному просторі і вже є частиною професійної проектної культури. Водночас, інноваційні підходи до підготовки майбутнього архітектора вимагають додаткового дослідження. Мета освітньої інновації визначається як формування у студента інноваційного мислення і виступає ціннісною основою методики підготовки високопрофесійних фахівців. Такий підхід зумовив пошук інноваційних технологій: педагогічних, інтелектуальних, інформаційних тощо. В останні роки поглиблено зміст мистецької освіти архітекторів у вищих навчальних закладах. Впровадження освітніх інновацій пов'язані з виникненням низки проблем, яких, передусім, слід врахувати, зокрема це: складність поєднання інноваційних підходів до навчання, нових блоків навчального змісту з існуючими; співіснування носіїв різних педагогічних уявлень; посилення вимог до перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів; пошук та розробка нових навчальних матеріалів; забезпечення умов для залучення до інноваційного процесу студентів тощо. У навчальному архітектурному проектуванні слід використовувати інноваційні, професійно орієнтовані, педагогічно впливові методи, спрямовані на розвиток креативності, самостійності та активності студентів. Виокремлено такі освітні результати, як індивідуалізація навчання у співтворчості майстра і студента, засвоєння архітектурної діяльності, інтеграція навчання і архітектурної практики в традиційній освіті, наукові засади опанування класичних традицій мистецтва, комплексне засвоєння теоретичних і практичних дисциплін, досягнення високих стандартів графічної майстерності в академічній мистецькій освіті, розвиток творчих характеристик у архітекторів тощо.

Ключові слова: майбутній архітектор, архітектурна діяльність, архітектурна освіта, інновація, інноваційний підхід, формування, зміст.

В рамках архітектурної освіти в Україні історично сформована та практично апробована система неперервної мистецької освіти є унікальною та цілісною. Це інтегроване особистісне утворення, що включає професійно важливі особистісні якості, набуті в результаті професійного оволодіння, що дозволяє випускникам створювати професійний образ архітектора майбутнього.

Посиленню міжнародної співпраці та руху до загальноєвропейської кредитно-трансферної системи в архітектурній освіті сприяє організація кредитних модулів у навчальному процесі. Це визначає внутрішню процесуальну основу реалізації моделі мистецької освіти, детермінує її розвиток відповідно до перспективних стратегій педагогіки творчості, передбачає вибір оптимальних технічних параметрів побудови проблемно-дослідницького типу, дотримання позиції розвивального навчання та необхідності модульної організації окремих навчальних курсів.

Функціонування системи художньої освіти архітектора в університетському освітньому просторі забезпечується поєднанням різних освітніх форм і видів навчальних занять, які організують навчальний процес. Це аудиторне навчання (лекції, практичні та лабораторні заняття, консультації, художні майстерні, екскурсії) та позааудиторне навчання (навчальні поїздки, наукові конференції, майстер-класи, виставки, презентації, громадська діяльність, участь у творчих об'єднаннях, конкурсах тощо).

Таким чином, основною ідеєю професійної підготовки архітекторів на сучасному етапі є концептуальне проектування, яке максимально наближене до архітектурної діяльності в соціальному просторі і вже є частиною професійної проектної культури.

Науковцями висвітлено різноманітні аспекти впровадження цифрових технологій в систему освіти. Нині уточнено сутність архітектурної професії «як виду творчої діяльності людини, що має на меті створення сприятливих та естетичних умов суспільного життя, задоволення культурних і духовних потреб соціуму. Специфіку проектних дій у процесі генерування архітектурного рішення уособлює творчий метод архітектора, який реалізується у філософському, соціальному, світоглядному, загальнокультурному та естетичному осмисленні професійних завдань та визначається високим рівнем художніх знань і вмій, майстерністю, креативністю мислення, інтелектом та особистісними морально-вольовими якостями [7, с. 4].

Теоретична підготовка «завжди була важливою складовою архітектурної освіти. Незважаючи на те, що професія вимагає практичних, технічних, ремісничих навичок, для вдалого вирішення архітектурних завдань необхідні також комунікативні вміння і високий рівень освіченості» [3, с. 10].

Творче, естетичне, професійне виховання підростаючого покоління «характеризує рівень культури суспільства, економічний і соціальний розвиток. Перебування студентів у навчальному закладі має сприяти прояву творчого таланту молоді. В соціальному плані система архітектурно-художньої освіти взаємопов'язана з такими сферами, як культурне обслуговування (музеї та виставкові зали, бібліотеки), виробництво (від дизайну етикеток до дизайну сучасного автомобіля), торгівля (книжкові магазини з багатим асортиментом і доступним споживачеві товаром і витратних художніх матеріалів: фарби, папір, картон)» [1; 167].

Архітектурна професія – одна з тих, «виконавці робіт у якій підлягають персональній сертифікації. Проте архітектурна діяльність нерозривно пов'язана із мистецтвом, через що в цій професії зберігається певна частка творчості, яка не регламентується. Тому оцінювання якості архітектурної освіти часто ускладнено суб'єктивною складовою. Не менш важливим фактором у підготовці студента стає особистість викладача – керівника архітектурного проекту» [2, с. 39].

Водночас інноваційні підходи до підготовки майбутнього архітектора вимагають додаткового дослідження.

Мета статті – обґрунтування доцільності інноваційних підходів до професійної підготовки майбутнього архітектора.

Однією із центральних складових загальної структури інноваційного процесу є освітня інновація. При цьому мета освітньої інновації визначається нами як формування у студента (слухача) інноваційного мислення і виступає ціннісною основою методики підготовки високопрофесійних фахівців.

Такий підхід зумовив пошук інноваційних технологій: педагогічних, інтелектуальних, інформаційних тощо, які забезпечать реалізацію основної мети вищої професійної освіти на сучасному етапі – формування повноцінної особистості, забезпечення можливості отримання фундаментальних всебічно універсальних та спеціальних знань, виховання в особі постійної потреби вчитися та здатності адаптуватися до змін сфери діяльності.

В останні роки поглиблено зміст мистецької освіти архітекторів у вищих навчальних закладах, що передбачає відкриту системну взаємодію чотирьох підструктур: знань (когнітивно-інформаційна база), умінь (практика навчальної діяльності), ціннісних орієнтацій (досвід емоційно-оцінного ставлення) і творчої компетентності (креативність), а також соціальних, економічних і екологічних умов. Також посилено єдність когнітивного та операційного компонентів мистецької освіти відповідно до виробничих функцій та вимог до підготовки бакалаврів і магістрів з урахуванням динаміки змін. Це пов'язано з тим, що конструкція – це завжди синтез уявних об'єктів і процесів, пов'язаних певним просторовим сценарієм. Процес розробки концепції проекту завжди є ієрархічним. Архітектурне дослідження передбачає вивчення, класифікацію та генерування наукових теорій у наступні етапи.

Впровадження освітніх інновацій пов'язані з виникненням низки проблем, яких, передусім, слід зарахувати:

- складність поєднання інноваційних підходів до навчання, нових блоків навчального змісту з існуючими (у тому числі регламентованими) навчальними планами та програмами;
- необхідність співіснування за умов одного вузу носіїв різних педагогічних уявлень;
- посилення вимог до перепідготовки та підвищення кваліфікації ППЗ, забезпечення їх запитів, що підвищуються, у міжпредметній професійній комунікації;
- постійний пошук та розробка нових навчальних матеріалів, методичних посібників, підручників тощо;
- зміна всієї схеми управління педагогічним та студентськими (слухацькими) колективами, що перебувають в інноваційному режимі;
- включення в освітній процес співробітників науково-дослідних підрозділів та ПКС до активної науково-дослідної діяльності;
- забезпечення умов для залучення до інноваційного процесу студентів та слухачів.

Спираючись на аналіз сучасних тенденцій розвитку освітніх технологій, можна визначити напрями розвитку вищої професійної освіти, які зумовлять подолання перелічених вище проблем:

- широке використання у процесі високоєфективних технологій навчання;
- надання утворенню міждисциплінарного характеру. Ми вважаємо, що концепція інтегрованого навчання повинна будуватися на нерозривній єдності чотирьох частин: науково-теоретичної, гносеологічної, методологічної та практичної, які реалізуються при впровадженні освітніх інновацій наступною сукупністю принципів: системності, гармонізації, інструментальності, особистісно-орієнтованого навчання, випереджаючого розвитку освітньої системи, простоти пізнання, інтелектуальної безпеки.

Методологічним ядром освітніх інновацій є формування «дільничого мислення» як індивідуального переживання знань.

У навчальному архітектурному проектуванні слід використовувати інноваційні, професійно орієнтовані, педагогічно впливові методи, спрямовані на розвиток креативності, самостійності та активності студентів. Перевагу слід надавати концептуальному проектуванню, творчому ескізуванню, імітації методів сучасних архітекторів, пошуковим положенням, методам стимулювання творчої активності та навчання навичкам комунікації у професійному середовищі, які складають основу творчих методів окремих професійних архітекторів.

Наприклад, добре спроектований простір може сприяти утвердженню демократичних цінностей у суспільстві, але також може сприяти тоталітарним режимам. Проблема в тому, що авторитет архітектора

в очах більшості клієнтів є досить низьким. На щастя, ситуація покращується, але в архітектурних колах часто можна почути думку, що клієнт завжди правий, а головне завдання архітектора – намалювати технічні креслення за зразками, принесеними замовником. Випускники часто скаржаться, що замість вивчення історії, релігієзнавства, мов та історії архітектури їм краще було б вивчати додаткові графічні програми або архітектурні технології. Таке ставлення як з боку роботодавців, так і з боку клієнтів звузило вимоги до професії, яка колись мала своїх представників у найвпливовіших судах Європи.

Загалом, у сучасному суспільстві ведеться своєрідна контрпропаганда проти науки і теорії як абсолютно непотрібних і «нудних». Однак, як наслідок, проекти, засновані на певній філософії, аналізі та розумінні того, що будівлі та простори повинні доносити до своїх користувачів, яку поведінку та емоції вони повинні викликати, отримали світове визнання. Тому, як і раніше, важливо теоретично розуміти і заздалегідь прогнозувати, як буде функціонувати і сприйматися спроектований архітектурний простір [5, с. 76].

Спіраючись на аналіз сучасного стану системи освіти, можна відзначити, що інноваційні освітні технології, що використовуються, є індикатором розвитку науки і техніки, важливим елементом культури, середовища, що сприяє появі талановитих високопрофесійних кадрів. З цього аналізу також зроблено низку висновків:

1. Найбільший ефект від застосування різних технологій освіти може бути досягнутий лише при інтеграції найбільш ефективних сучасних методів, засобів, прийомів та широкого арсеналу наукових знань у цілісну систему.

2. Результатом інтеграції сукупності взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих освітніх технологій має стати наукомістка освітня технологія.

3. Наукоємна освітня технологія може бути реалізована у різноманітних видах освітньої діяльності: навчальній, науковій, управлінській.

4. Широке використання наукомісткої освітньої технології забезпечить отримання різноманітних дидактичних, соціальних, психологічних, педагогічних та методологічних результатів

5. На основі зіставлення змісту та концептуальних основ інноваційної діяльності в технологічному вузі та змісту та загальних принципів формування наукомістких технологій нами зроблено висновок про те, що інноваційний процес можна розглядати як один з видів наукомісткої освітньої технології. Такий висновок обґрунтований розглядом освітньої інновації в дидактичному аспекті з трьох точок зору:

– філософської або філософсько-методологічної, що включає цілі навчання;

– теоретичної чи соціально-наукової, що становить зміст навчання, структуру та закономірності процесу навчання;

– технологічної, що забезпечує нормативні засади організації навчання.

Висновки. Вивчення генезису художньої освіти архітекторів у сучасному контексті дає підстави виокремити беззаперечні освітні результати. А саме: індивідуалізація навчання у співтворчості майстра і студента, засвоєння архітектурної діяльності, інтеграція навчання і архітектурної практики в традиційній освіті, наукові засади опанування класичних традицій мистецтва, комплексне засвоєння теоретичних і практичних дисциплін, досягнення високих стандартів графічної майстерності в академічній мистецькій освіті, розвиток творчих характеристик у архітекторів.

До подальших напрямів відносимо дослідження інноваційних підходів до конкретних архітектурних спеціальностей.

Використана література:

1. Василенко О. Б., Полонська О. М. Система безперервної архітектурно-художньої освіти. *Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті : погляд в майбутнє* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (листопад 2020 р.). Харків, 2020. С. 167–169.
2. Джигіль Ю. Є. Профілі компетентності в підготовці архітектора: досвід і перспективи. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Архітектура. 2018. № 895. С. 38–42.
3. Дида О. А. Роль теоретичних навчальних дисциплін у формуванні спеціаліста архітектора. *Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті : погляд в майбутнє* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (листопад 2020 р.). Харків, 2020. С. 10–12.
4. Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті : погляд в майбутнє : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (листопад 2020 р.) / М-во освіти і науки України, Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова / за ред. : Г. О. Осиченко, І. В. Древаль, О. А. Попова та ін. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 279 с.
5. Каверіна О. Г. Інтегративний підхід до формування готовності студентів вищих технічних навчальних закладів до професійної комунікації : теоретико-методологічний аспект : монографія. Донецьк : Друк-Інфо, 2009. 275 с.
6. Кайдановська О. Творчі методи навчального проектування у професійній підготовці архітекторів : світовий досвід. *Порівняльно-педагогічні студії № 2–3 (16–17)*. 2013. С. 166–172.
7. Кайдановська О. Теоретико-методичні основи образотворчої підготовки архітекторів у вищих навчальних закладах : автореф. дис ... доктора наук. Київ, 2015.
8. Шаповал Н. Г. Основи архітектурного формування : навчальний посібник. Київ : Основа, 2008. 448 с.
9. Farrelly L. Basics Architecture : Representational Techniques. Lausanne : Ava Publishers, 2008. 184 p.

References:

1. Vasylenko O. B., Polonska O. M. Systema bezpererвної arkhitekturno-khudozhnoi osvity. [System of continuous architectural and artistic education]. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii. Evoliutsiia uiaavlenn v arkhitekturnii i khudozhnii osviti : pohliad v maibutnie (Lystopad 2020), Kharkiv. S. 167–169 [in Ukrainian].

2. Dzhyhil Yu. Ye. (2018) Profili kompetentnosti v pidhotovtsi arkhitekтора : dosvid i perspektyvy. [Competence profiles in architect training: experience and perspectives]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Arkhitektura.* № 895. S. 38–42 [in Ukrainian].
3. Dyda O. A. Rol teoretychnykh navchalnykh dystsyplin u formuvanni spetsialista arkhitekтора. [The role of theoretical educational disciplines in the formation of a specialist architect]. *Evoliutsiia uivlen v arkhitekturnii i khudozhnii osviti: pohliad v maibutnie. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (Lystopad 2020).* Kharkiv. S. 10–12 [in Ukrainian].
4. *Evoliutsiia uivlen v arkhitekturnii i khudozhnii osviti: pohliad v maibutnie (2020).* [Evolution depicted in architectural and art education: a look into the future] : materialy mizhnar. naukovo-praktychna internet-konferenciya, (lystopad 2020 r.) / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova / za red. : H. O. Osychenko, I. V. Dreval, O. A. Popova ta in. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova. 279 s. [in Ukrainian].
5. Kaverina O. H. (2009) Intehratyvnyi pidkhid do formuvannya hotovnosti studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv do profesiinoi komunikatsii : teoretyko-metodolohichniy aspekt. [Integrative approach to formation of readiness of students of higher technical educational institutions for professional communication: theoretical and methodological aspect] : monohrafiia. Donetsk : Druk-Info. 275 s. [in Ukrainian].
6. Kaidanovska O. (2013) Tvorchii metody navchalnoho proektuvannya u profesiinii pidhotovtsi arkhitekторiv: svitovyi dosvid. [Creative methods of educational design in the professional training of architects: world experience]. *Porivnialno-pedahohichni studii* № 2–3 (16–17). S. 166–172 [in Ukrainian].
7. Kaidanovska O. (2015) Teoretyko-metodychni osnovy obrazotvorchoi pidhotovky arkhitekторiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh. [Theoretical and methodological foundations of visual training of architects in higher educational institutions]. Avtoref...dys ...doktora nauk. Kiyiv [in Ukrainian].
8. Shapoval N. H. (2008) Osnovy arkhitekturnoho formoutvorennia : navch. posib. [Basics of architectural form formation: teaching. Manual]. Kiyiv : Osnova. 448 s. [in Ukrainian].
9. Farrelly L. (2008) *Basics Architecture: Representational Techniques.* Lausanne : Ava Publishers. 184 p.

Bilyk O., Chornopyska O., Zaiats O. Innovative Approaches to the Formation of the Content of Modern Architectural Education

The article examines the problem of innovative approaches to the formation of the content of modern architectural education, which is historically formed within the framework of architectural education in Ukraine and is unique and integral. This is an integrated personal education that includes professionally important personal qualities acquired as a result of professional mastery, which allows graduates to create a professional image of the architect of the future. The functioning of the system of artistic education of an architect in the university educational space is ensured by a combination of various educational forms and types of educational classes that organize the educational process. The main idea of the professional training of architects at the current stage is conceptual design, which is as close as possible to architectural activity in the social space and is already part of the professional design culture. At the same time, innovative approaches to training future architects require additional research. The purpose of educational innovation is defined as the formation of innovative thinking in the student and serves as the valuable basis of the methodology of training highly professional specialists. This approach leads to the search for innovative technologies: pedagogical, intellectual, informational, etc. In recent years, the content of the artistic education of architects in higher educational institutions is deepened. The implementation of educational innovations is associated with the emergence of a number of problems, which, first of all, is taken into account, in particular: the difficulty of combining innovative approaches to learning, new blocks of educational content with existing ones; coexistence of carriers of different pedagogical ideas; strengthening requirements for retraining and improving the qualifications of teachers; search and development of new educational materials; ensuring conditions for the involvement of students in the innovation process, etc. Educational architectural design uses innovative, professionally oriented, pedagogically influential methods aimed at the development of creativity, independence and activity of students. Such educational results as the individualization of learning in the co-creation of a master and a student, the assimilation of architectural activity, the integration of learning and architectural practice in traditional education, the scientific principles of mastering the classical traditions of art, the comprehensive assimilation of theoretical and practical disciplines, the achievement of high standards of graphic mastery in academic art education, development of creative characteristics of architects, etc.

Key words: *future architect, architectural activity, architectural education, innovation, innovative approach, formation, content.*